

**Vänersborgs tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 1070
462 28 VÄNERSBORG**

Lerums Naturskyddsförenings synpunkter på Lerums kommuns ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för åtgärder vid Torpskolan Mål M 803-17

Lerums Naturskyddsförening (LNF) har tagit del av handlingarna avseende rubricerade ansökan om att i stabilitetshöjande syfte anlägga erosionsskydd mm i en delsträcka av Säveån vid området Torpskolan.

LNF lämnade 2015-09-15 utförliga synpunkter i samrådsskedet och konstaterade sammanfattningsvis att det då av kommunen redovisade förslaget skulle bli förödande både för naturförhållandena och stadsbilden utmed ån. Om erosionsskydd anses ofrånkomligt krävde LNF att utredningen skulle kompletteras med ett ”mjukt”, naturvänligt alternativ med ett erosionsskydd som sparar träden nära stranden och nere i åslänten.

LNF:s inställning till ansökan

I första hand yrkar LNF att ansökan avslås eller avvisas som konsekvens av att kompletterande samråd inte har hållits i enlighet med Länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan och att det samråd som har hållits avsåg ett projekt med avsevärt annorlunda motivering och genomförande. Som underlag för ansökan har ”Översikt Säveån” inte kompletterats för att medge en samlad värdering av projekt med inverkan på Säveån, trots att Länsstyrelsen begärt detta.

I andra hand tillstyrker LNF att Lerums kommun beviljas tillstånd till stabilitetsåtgärder vid Dergården i enlighet med ansökan under förutsättning av att följande beaktas:

1. Planerade åtgärder under och över medelvattenytan genomförs enligt ansökans beskrivning.
2. Arbetet kontinuerligt övervakas av kompetent biologisk personal.
3. Inverkan på befintlig strandvegetation i form av träd och buskar minimeras vid utläggning av kokosmatta.

4. Tillförda jordmassor i anslutning av utläggning av kokosmatta ska kontrolleras med avseende på förekomst av föroreningar och lämplighet för vegetationsetablering.
5. Verkställighetsförordnande inte beviljas. Stabiliteten i området tycks ha varit tillräcklig under ett stort antal år innan ansökan om åtgärder utarbetades. I MKB:n konstateras att nollalternativet innebär liten risk för omfattande ras/skred de närmaste åren. Behov av verkställighetsförordnande som följd av akut risk föreligger sålunda inte. Om ett beviljat tillstånd skulle avvika påtagligt från ansökan riskerar verkställighetsförordnande att medföra att från miljösynpunkt skadliga åtgärder hinner genomföras utan att kunna förhindras eller begränsas genom överklagande.
6. Lämplig kompensationsåtgärd för åtgärderna vid såväl Torpskolan som Dergården är enligt LNF:s uppfattning friläggande av den idag kulverterade delen av Häcksjöbäcken (även benämnd Torpadalsbäcken och Torpbäcken). Bäckens har trots kulverteringen konstaterats ha rika fiskbestånd med bland annat stor produktion av öringsmolt. Förutsättningarna för fiskfaunan kan bli ännu bättre utan kulvertering närmast utloppet i Sävån.

LNF:s tidigare synpunkter avseende området vid Torpskolan

LNF har tidigare till Lerums kommun och andra instanser i olika sammanhang lämnat synpunkter gällande planerade åtgärder med inverkan på Sävån, bland annat avseende området vid Torpskolan.

- Sävån med närmaste omgivning är Lerums kommuns värdefullaste naturområde. Sävån betecknas av Länsstyrelsen som ett av Sveriges värdefullaste vattendrag.
- Mark- och miljödomstolen har i domen 2015-02-10 rörande planen för Torp 2:5, den så kallade konsumtomten, klargjort att Sävån ska ha en minst 20 meter bred skyddszon. LNF tolkar att domen innebär att minst 20 meter naturmark generellt ska skyddas längs stranden av Sävån.
- I enlighet med domen avseende Torp 2:5 bör även miljökonsekvensbeskrivningen för Torpskolan (Sävå park) innefatta en helhetsbedömning av samtliga projekt som påverkar Sävån. Detta gäller inte minst området Nedre Brobacken (nr 3 i kommunens prioriteringsordning), för vilket framtagning av en ansökan för åtgärder pågår enligt kommunen.
- Den del av Sävåns strand som berörs av planerade åtgärder för området vid Torpskolan sträcker sig längs nordsidan av ån från en bit nedströms Frödingsbron till Häradsbron. Utmed denna sträcka finns idag en sammanhängande bård av varierad vegetation innehållande både träd av olika storlek och buskar. Detta är den typ av vegetation som är önskvärd utefter Sävån med hänsyn till såväl fisk i ån som fåglar, insekter mm ovanför vattnet.
- LNF anser det vara angeläget att planerad exploatering inte berör området minst 20 meter från Sävåns strand och att eventuella ingrepp för att öka stabiliteten i detta område genomförs med minsta möjliga ingrepp i den befintliga vegetationen utmed ån.

Avvägning mellan skydd av Sävån och exploatering

Sävån är ett av Sveriges värdefullaste vattendrag och måste därför ha starkt skydd mot ingrepp som kan skada värdet. Betydande delar av värdet består i att Sävån tillåts fungera

som ett naturligt vattendrag med riklig vegetation längs stränderna och processer som kan förändra stränderna. Erosion måste kunna tillåtas att inom rimliga gränser medföra att strandlinjerna ändras. Erosion som kan utlösa större ras och skred längs stränderna måste givetvis förutses och förebyggas på skonsammast möjliga sätt så att inte redan befintlig värdefull bebyggelse skadas. Strandskoning bör undvikas och viss erosion med nippbildning accepteras.

Bebyggelse och andra tekniska anordningar som vägar och broar ställer säkerhetskrav på garanterad stabilitet längs Sävåns stränder. Dessa krav kommer i uppenbar konflikt med åns bevarandevärde, när de leder till att avsevärda ingrepp måste göras, exempelvis avschaktning och anläggande av erosionsskydd, vilket i sin tur förutsätter avverkning av strandvegetationen. Denna vegetation, inte minst de överhängande större träden har stor betydelse för såväl fågelliv som fiskfauna.

Enligt LNF:s uppfattning har Sävåen ett så stort värde och så starkt skydd i Lerums kommun i form av riksintresse för naturvård, naturreservat och Natura 2000 att dessa intressen måste ha prioritet före att föreslagna exploateringsåtgärder i anslutning till ån automatiskt tillåts förutsätta krav på ingrepp i ån. Det är fel att exploateringsåtgärder först ska kunna bestämmas med avseende på läge och utformning för att därefter tillåtas kräva exempelvis stabiliseringsåtgärder och andra fysiska ingrepp. Sävåns stora värde och starka skydd borde istället motivera att exploateringsåtgärder väljs och utformas med utgångspunkt från bevarandet av åns värden.

LNF hävdar mot bakgrund av detta att Sävåns stränder i bland annat Lerums centrum generellt ska skyddas mot ingrepp genom att ån med omgivningar får permanent skydd genom exempelvis naturreservat. Detta innebära att varje övervägd exploatering, befintlig eller tillkommande, i åns närhet ska kunna genomföras utan automatiska krav på åtgärder som berör åns strandlinjer och närmaste strandområden. Konsekvensen kan bli att exploatering, exempelvis uppförande av nya byggnader, måste ske på längre avstånd från ån och att stabilisering mot större skred görs i form av åtgärder, exempelvis sponter, kalkcementpelare eller pålningar en bit från strandlinjen. Då kan vegetationen längs strandlinjen lämnas orörd och erosion och mindre ras i strandkanten accepteras.

LNF anser att stöd för detta synsätt på avvägningen mellan exploatering och skydd av Sävåen finns i Mark- och miljödomstolens dom 2015-02-10 (mål P 255-14) beträffande detaljplanen för Torp 2:5, den så kallade konsumtomten. Särskilt kan hänvisas till sidan 25 i domen med bland annat referensen till att VISS (VattenInformationSystem Sverige, en databas som har utvecklats av vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Havs och vattenmyndigheten) kräver en skyddad strandzon med minst 20 meters bredd på vardera sidan av ån.

LNF vill särskilt hänvisa till Länsstyrelsens krav på samlad bedömning av inverkan på Sävåen från enskilda projekt. Det är åtminstone nödvändigt att göra en sammanvägd värdering av inverkan av de aktuella tre av kommunen prioriterade områdena Torpskolan/Frödingsbron (1), Dergården (2) och Nedre Brobacken (3).

Relationen med kommande detaljplan för bebyggelse

Samrådsunderlaget som låg till grund för det samråd som nu utgör underlag för ansökan utgick från att de då beskrivna åtgärderna behövde genomföras i relation till framtagnandet av en detaljplan för Sävå park (Torpskolan). I samrådsunderlaget hävdades att vattenverksamheten erfordrades både för tillkommande bebyggelse och av befintliga stabilitetskäl.

I ansökan hävdas nu att beskrivna åtgärder enbart motiveras för att kunna bibehålla befintlig markanvändning på området Torpskolan. En logisk fråga är då vad som händer när den befintliga markanvändningen ersätts av ny bebyggelse i enlighet med en kommande detaljplan för området Sävå park. I miljökonsekvensbeskrivningen sid 19 anges opreciserat: *”Upprättad detaljplan kommer att anpassas till de geotekniska åtgärderna.”* Kommer ytterligare naturpåverkande stabilitetsåtgärder att krävas?

Betydande miljöpåverkan och kravet på utökat samråd

Med utgångspunkt från det relativt kortfattade samrådsunderlaget 2015-08-17 genomfördes samråd 19 augusti – 15 september 2015. I samrådsunderlaget beskrevs åtgärder som i första hand motiverades av detaljplanen för Sävå park (Torpskolan). Samrådet sammanfattades i en samrådsredogörelse 2015-10-20, vilken ingår i underlaget för nu aktuell ansökan.

Länsstyrelsen beslutade 2016-03-23 att vattenverksamheten i Sävåån kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Därmed finns krav på att samråd även ska ske med övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda.

De åtgärder som beskrivs i den nu aktuella ansökan avser stabilitetsåtgärder utan anknytning till utarbetande av detaljplan för bebyggelse. Föreslagna åtgärder skiljer sig avsevärt i utförande från vad som redovisades som underlag för det genomförda samrådet.

Såväl kraven i Länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan som ändrade motiv för och genomförande av stabilitetsåtgärder borde enligt LNF:s uppfattning ha motiverat kompletterande samråd. Sådant samråd har emellertid inte genomförts.

Synpunkter på enligt ansökan planerade åtgärder

LNF anser övergripande att föreslagna åtgärder är acceptabla under förutsättning att genomförandet sker med stor omsorg. Detta kräver kontinuerlig övervakning av biologiskt kompetent personal.

Åtgärdernas inverkan på vegetationen måste preciseras före genomförandet och som styrning för anlitate entreprenörer. Hur många träd kommer att avverkas? Vilken omfattning ska området ha som täcks av kokosmatta? Hur mycket av buskvegetationen ska tas bort? Kan täckningen med kokosmatta skada träden?

Synpunkter på generella miljöförutsättningar och konsekvenser

LNF efterlyser en seriös helhetsvärdering av såväl nuvarande förhållanden som den samlade inverkan av alla planerade åtgärder längs Sävåån genom Lerums centrum. Helhetsvärderingen bör baseras på en plan för sammanhängande skydd av naturen längs Sävåån. Mark- och miljödomstolens dom 2015-02-10 beträffande detaljplanen för Torp 2:5, den så kallade konsumtomten visar vikten av helhetsvärderingen.

Lerums Naturskyddsförening

Olov Holmstrand
ordförande